

Magazin
for
Naturvidenskaberne.

Udgives af
Den physiographiske Forening
i

Christiania.

Anden Rækkes

2det Bind.

(Af den hele Række, 12te Bind).

Tavle 8—9 følger.

Christiania.

J o h a n D a h l.

1836.

Natur kann nichts in engen Grenzen halten,
 Ein jeder Blitz, der aus dem Centro dringet,
 Er spiegelt sich in jegliche Gestalten;

saa haaber jeg ogsaa den strængere Betragtning ikke vil finde, at jeg ved noget udvortes anhængt Smykke vil skjule dets Ufuldkommenhed, men fordi jeg synes mig overbevist om, at den ufængslede nöiere Uundersögelse og Erfaring vil lade os finde et klarere Gjenskin af denne Lov ogsaa i den krystalliniske Verden, og at den saaledes vil kunne ophöies til en almindelig, alle Naturrigger gjennemvirkende og omfattende Naturlov.

IX.

Bemærkninger over tvende nye Södyr.

Af

P. Stuwitz.

Endskjönt flere Naturforskere i den nyere Tid med udmærket Held have bearbejdet enkelte Dele af Skandinaviens Fauna, saa ere dog de Efterretninger vi have om de Dyr, der opholde sig i vore Have og Fjorde,

endnu kun faa og fragmentariske. Enhver Opdagelse i denne Deel af Faunaen fortjener vistnok derfor saa meget større Opmærksomhed, og om end de Oplysninger fölgende Bemærkninger indeholde ere ufuldstændige, saa troede jeg dog ikke at burde tilbageholde dem, og det saa meget mindre, som jeg ved de deri omhandlede Specimina troer at være kommen paa Spor efter Dyrformer, som efter nöiere Undersögelse, maaske ville findes at maatte constituere en nye Slægt, og under alle Omstændigheder representere en Dyr-Familie, som hidindtil ikke er opdaget under vor nordlige Bredde.

Paa en Excursion, som jeg den 23de Mai 1835 foretog i Christianiafjorden, fangede jeg 2 til 3 Föd under Vandfladen nogle *Acalepher*, hvilke ved deres Form i höi Grad vakte min Opmærksomhed, thi dels vare de aldeles forskjellige fra de Organismer af denne Classe, som jeg tilforn havde seet paa mine Excursioner i Christianiafjorden og ved Bergens Kyster, dels fandt jeg, med Hensyn til Formen, en saa frappant Lighed imellem et af de fundne Specimina og de enkelte, afsondrede Individuer af nogle *Diphyes*-Arter, at jeg troede Dyret maatte höre under denne Familie, der hidindtil ikke er opdaget udenfor de sydligere Have. I Haab om at komme til et sikkert Resultat i denne Henseende, fortsatte jeg Undersögelserne den og de fölgende Dage, uden at det dog lykkedes mig at finde flere Exemplarer af samme Art, eller noget Homogent, der kunde lede til nærmere Oplysning. Da jeg ikke desmindre, ifölge Formen af det fundne Dyr, holder det for temmelig sandsynligt, at det er et afsondret Individ af et *Diphyes*-Par, saa vil jeg her foreløbigen kun levere en Beskrivelse over det fundne Specimen, uden for det Förste

ved nogen Diagnose at anvise det Sted i den systematiske Række *).

Dyret er gelatinöst, og gjennemsigtigt som klar Crystal; det har Form af en skjev femsidet Pyramide, hvis Længdeaxe er omtrent $2\frac{1}{4}$ Gang saa lang som den længste Gjennemsnitlinie paa Basis. Af Sidefladerne er den horizontale, hvilken kan ansees for Dyrets Rygflade, smalere end de övrige, der alle omtrent have samme Bredde. Sidefladerne ere i Almindelighed böiede indad i Midten efter Længden, og paa den horizontale (Rygfladen?) danner sig endog, henimod Pyramidens Basis en svag Fure; de lodrette Sideflader ere derimod henimod Basis böiede noget udad efter Længden. Der hvor Sidefladerne möde hinanden, dannes fem, temmelig fremstaaende, kjöldannede Kanter; disse Kanter eller Kjöle ere höiere paa Midten end i Enderne, især ere de, som efter Længden begrænde de to underste skraatliggende Sideflader, og hvis Ender paa Pyramidens Basis danne en ligebenet, med Toppunktet nedadvendt Triangel, stærkt fremstaaende og uadböiede paa Midten, saa at Dyrets underste Partie derved bliver bredere end det överste. De fem Kjöle forene

---

*) Det er en almindelig Character hos Diphyerne, at de i fuldkommen Tilstand altid leve parvis. Ethvert af de enkelte Dyr, hvoraf Parret bestaaer, har en særegen Form, og selvstændigt Liv, som vedvarer efterat de ere adskilte. Forbindelsen imellem Parrets Individuer er yderst svag, og naar de först ere skilte fra hinanden, forene de sig ikke mere. En fuldstændlg Characteristik af Slægter saavel som Arter i denne Familie, maa derfor angive begge Individuers Forhold til hinanden, og paa hvilken Maade Combinationen imellem dem finder Sted.

sig i Pyramidens Toppunkt, formodentlig Dyrets forreste Ende. Pyramidens Basis, Dyrets bageste Ende, har Form af en Pentagon, hvis korteste Side støder til Dyrets Rygflade. Noget ovenfor de to stærkt fremstaaende Sidekjøles Ender, rager den överste Deel af Basis eller bageste Endeflade, ud over den nederste, saaledes kan man ogsaa her distingvere imellem et överste og nederste Partie, et Forhold, som atter fremtræder i Dyrets indre Organisation. Overfladen af överste fremragende Partie er indad-trykt i Midten og holder noget forover, paa nederste Partie er den lodret. I Dyrets bagerste Ende före to runde Perforationer til dets to indre Caviteter; af disse Aabninger er een vid i nederste Partie,— den optager hele dets Overflade, og dens Peripherie berører de bagerste Kanter af de skraatliggende Sideflader; den anden, som er fin, sidder i Midten af överste Partie. Fra den fine Aabning i den fremragende Deel, löbe to temmelig brede Hudlameller divergerende ned mod dens nederste Kanter, og den underste vide Aabning forlænger sig imellem disse Lameller, ligesom i en Fissur, op imod den ovenfor liggende mindre, hvor den begrændses af et fint Tverbaand, der adskiller begge Aabninger. Af de to Caviteter er den i nederste Partie den störste, den er rund i bageste Ende af samme Dimensioner som dens vide Aabning, og strækker sig lige til Dyrets forreste Ende; den anden ovenfor liggende Cavitet har ved Munden samme Gjennemsnit, som dens fine Aabning i den fremragende Deel, dog udvider den sig snart, saavel til Siderne som opad imod Ryggen. Disse to Caviteter ere vel adskilte ved en Hud, men de communicere dog med hinanden igjennem en lang Fissur i samme. Fra et Punkt under Munden af den

øverste Cavitet, hang en smal Hudlap frit ned igjennem Fissuren i den Hud, der adskiller Caviteterne; den var af en opak smudsiggraa Farve, og saa lang, at dens nederste Ende naaede Bunden i nederste Cavitet; dette Organ var neppe i sin normale Tilstand, og jeg tør ikke vove at angive dets Betydning*). Formedelst de vide Caviteter, ere Dyrets Sideflader kun tynde og laxe, men corroboreres ved de langs Siderne løbende Kjôle, der bestaae af en fast gelatinøs Substants.

Dyrets Længde er 6 Linier, længste Gjennemsnitslinie i bageste Ende $2\frac{2}{3}$, korteste 2 Linier.

Saalænge jeg observerede det her beskrevne Dyr, flød det, uden at bevæge sig, noget under Vandets Overflade. Bevægelserne foregaae vel ellers hos denne Acaleph som hos Diphyerne, Otto's Pyramis o. fl., ved Contractioner i Mundingen af Caviteterne, hvorved Vandet stödes imod forreste Ende af samme, og saaledes driver Dyret fremad. I Mörket phosphoriserede det stærkt.

---

*) Den opake graa Farve hos dette Organ var neppe dets naturlige; ved Hjælp af Loupen troede jeg at opdage at den fremkom ved fine Leerpartikler, men uagtet alle anvendte Forsög var det ikke muligt at afstryge disse. Maaskee var denne Deel, der nu lignede en flad Lap, oprindeligen en Canal, paa hvis indre Vægge Leerpartikler havde fæstet sig, og som nu, efterat Væggene vare sammenfaldne, beholdt disse, medens alle Dyrets övrige Dele vare klare, gjennemsigtige og aldeles uden Farve. Hvis denne Formodning er rigtig, saa har maaskee denne Canal med sin Basis været fæstet omkring den fine Aabning, der förer til överste Cavitet. Et Sugeredskab, analogt med Diphyernes Sugeorganer, har det neppe været, thi hos alle bekjendte Diphycer udspringer dette Organ fra Bunden af Caviteterne.

Saafremt det ovenbeskrevne Dyr virkelig er et afsondret Individ af en Diphyes, hvormed det har saa megen Lighed, saa har det uidentivl været det *omsluttende* eller forreste Dyr i Parret, i hvilket det andet har siddet, thi det *omsluttende* eller bagerste Dyr, hos alle mig bekendte Diphyer, har Perforationer i forreste Ende, igjennem hvilke Sugeorganer og Æggestokke optages fra det forreste, hvilke Aabninger det her beskrevne Exemplar manglede. Iövrigt maa jeg tilføie, at det her omhandlede Specimen, uagtet dets store Lighed, i det Hele taget, med Individet af nogle Diphyer, dog ikke ganske stemmer overeens med nogen af de hidtil bekendte Arter.

Tab. IX Fig. 1 viser Dyret fra Siden. Fig. 2 ovenfra. Fig. 3 nedenfra. Fig. 4 bagerste Ende, tegnet noget fra Siden, for at vise de brede Hudlameller. Fig. 5 bagerste Ende en face. Fig. 6 Dyret, tegnet noget fra Siden. For at vise Caviteternes Omfang, samt den nedhængende Lap, ere de paa denne Figur angivne med fingerede Farver.

Bogstaverne have i alle Figurer samme Betydning: *abc* en af de lodrette Sideflader; *abd*, *afd*, de skraatliggende; *ab*, *ac*, *ad*, *ae*, *af*, de fra forreste til bagerste Ende löbende Kjöle. Fig. 2. *abe* Rygfladen. Fig. 7, 8. *beki*, den fremragende Deel paa bagerste Endeflade. *li*, *lk*, Hudlamellerne. *m*, videste Aabning. *y*, den mindre. *v*, det smale Baand der adskiller dem. Fig. 1—6 ere over den naturlige Störrelse. Fig. 7 viser Dyret i naturlig Störrelse.

Det eneste Exemplar, som jeg hidindtil har fundet af denne Acalept, er opbevaret i min Samling *).

*) Hr. Leector Boeck har fortalt mig, at han paa en Excursion, som han i Forening med Professor Rapp fra Tübingen

Den anden Acalept, som jeg paa samme Tid og Sted fangede, er af en simplere Organisation end den foregaaende.

Dette Dyr er gelatinöst, klart og gjennemsigtigt; det har Form af et femsidet, i begge Ender tvert afskaaret Prisma, omtrent $2\frac{1}{4}$ Gang saa langt, som den største Gjennemsnitlinie. Af de fem Sideflader ere den horizontale (Rygfladen), og de til den stödende lodrette, de bredeste, enhver af de underste skraatliggende Sider er kun omtrent $\frac{2}{3}$ saa bred som en af hine. Alle Sideflader ere indadböiede i Midten efter Længden, og paa Rygfladen danner sig, fra Midten af, en bred Fure eller Canal, der bliver alt dybere og dybere jo mere den nærmer sig forreste Ende, hvor den har en Dybde af omtrent $\frac{2}{3}$ af Dyrets lodrette Höide. Rygfladen löber bagtil ud i en kort Hinde, der deler sig i to lige brede triangeldannede Blade, af hvilke det ene er obtust, det andet derimod, som er dobbelt saa langt som hiint, ender sig i en temmelig skarp Spidse. Der, hvor Sidefladerne möde hinanden, opstaaer Kjöle eller Ribber, der gaae fra den forreste til den bagerste Ende. Disse Kjöle ere höiere paa Midten end i Enderne, især ere de tre nederste stærkt fremstaaende og höie paa Midten. Forreste og bagerste Ende have fuldkommen samme Dimensioner. Forreste Ende er lukket med en lodret Flade, som ved den dybe Fure paa Ryggen faaer

---

i Aaret 1826 foretog i Christianiafjorden, observerede et Dyr, hvilket, saavidt han erindrer, i ydre Omrids lignede det her beskrevne. Hr. Lectoren meddeelte dengang Professor Rapp en Tegning af samme, hvilken dog ikke, saavidt vides, er bleven publiceret.

en dyb Fissur; bagerste Ende har derimod en vid rund Aabning, hvis Peripherie berører Sidefladernes bageste Kanter. Dyrets Indre bestaaer af en eneste vid Cavitet af conisk Form; dens forreste, temmelig spidse Ende, ligger nær ved forreste Endeflade. I Mundingen, hvor den er noget ængere end paa Midten, har den samme Dimensioner, som dens vide runde Aabning. Tænker man sig en Linie dragen efter Midten af Rygfladen, og fortsat i dens Fure foran, saa løber denne Linie parallel med Cavitetens mod Ryggen vendte Side.

Dyrets Længde er $5\frac{1}{2}$ Linie, længste Gjennemsnitslinie $2\frac{2}{3}$, korteste 2 Linier.

Ligesom den foregaaende, flød ogsaa denne Acaleph under Vandfladen, uden at yttre mindste Livstegn. Bevægelsen bevirkes formodentlig ogsaa hos denne ved Contractioner i Cavitetens Munding.

Denne Acaleph synes at høre til den Orden, som Cuvier i *Regn animal 2de Edit.* benævner *Acalephes simples*, uden at den dog kan henføres til nogen af de der opstillede Slægter. Imidlertid vil jeg heller ikke give denne nogen Diagnose, förend jeg ved gjentagne Observationer erholder nöiere Kundskab om dens Natur og Levemaade, i hvilke Henseender endnu Adskilligt forekommer mig at være dunkelt.

Tab. IX, Fig. 8, viser Dyret fra Siden. Fig. 9, ovenfra. Fig. 10, nedenfra. Fig. 11, forreste Ende, en façe. Fig. 12, bagesrte Ende, ligeledes. Fig. 13 viser Cavitetens Form.

Bogstaverne have i alle Figurer samme Betydning: *fgca* en lodret Sideflade; *ghcc*, *edhk* skraatliggende Side-

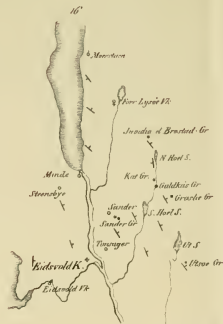
flader; *fa*, *gc*, *he*, *bi*, *dk*, de fremstaaende Kjôle; *wt* Fig. 13, en Linie dragen efter Midten af Rygfladen.

Fig. 8—13, ere over den naturlige Störrelse; Fig 14 viser Dyret i naturlig Störrelse,

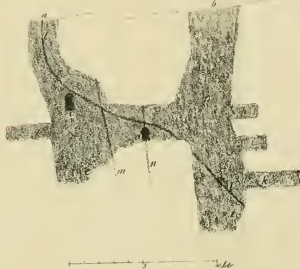
Af denne Acaleph fandt jeg tre Exemplarer, som alle havde samme Bygning. De ere opbevarede i min Samling.

Opdagelsen af de her beskrevne Dyr, saavel som af flere andre, som jeg har fundet ved vore Kyster, har noksom overtydet mig om, at vor Hav-Fauna er rigere end man hidindtil har troet, hvilket ogsaa *Sars's* nyere Opdagelser bevise; og uagtet nærværende Bemærkninger kun ere ufuldstændige, saa er dog forhaabentlig Saameget deraf indlysende, at Undersøgelser i vore nordlige Have sandsynligviis ville levere flere interessante Oplysninger til Dyrenes geographiske Fordeling, og maaskee berige Dyrrækken med flere nye Former.

15

et notat del. Stenwall